

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.6.12>

УДК 35:332.

A. M. Дідик,

аспірант, Класичний приватний університет,

м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8692-6401>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В МЕЖАХ СУЧАСНИХ КЕЙНСІАНСЬКОЇ ТА НЕОКЛАСИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДОКТРИНИ

A. Didyk,

Postgraduate student, Classical Private University, Zaporozhye, Ukraine

STATE REGULATION OF INVESTMENT POLICY WITHIN THE LIMITS OF MODERN KEYNSIAN AND NEOCLASSIC SOCIAL DOCTRINE

Визначено, що у переважній більшості випадків вибір цих інструментів визначається економічним порядком, який існує в даному конкретному суспільстві і, отже, має інституційну природу. І, нарешті, у розпорядженні уряду має бути економічна модель, що пов'язує цільові показники та інструменти економічної політики (у разі, якщо економічна політика за своєю природою є макроекономічною) або яка зв'язує цільові показники і ті ключові змінні економічної моделі, значення яких можуть змінюватися під впливом інструментів економічної політики (для випадку мікроекономічної політики). Що стосується державної інвестиційної політики, то вона за своїм виглядом є економічною політикою

мікроекономічного рівня, хоча економічна модель, яка може бути покладена в основу оцінки її цільових показників, і є макроекономічною за своєю суттю – модель взаємозв'язку фінансових та промислових інвестицій. Зазначено, що якщо ж економічна ситуація в економічно високорозвиненій країні характеризується стагнацією та структурним спадом виробництва, завданням національної інвестиційної політики стає необхідність відновлення виробничої інфраструктури для економічного зростання за рахунок внутрішнього попиту на якісну продукцію та витіснення з внутрішнього ринку іноземних конкурентів – світових лідерів у виробництві аналогічної продукції. Ключові змінні державної інвестиційної політики у ринковій економіці є параметрами інвестиційного процесу, які, з одного боку, кількісно визначають його результат, з другого - можуть бути змінені за допомогою інструментів державної інвестиційної політики. Крім того, ключові змінні є параметрами тієї економічної моделі інвестиційного процесу, яка використовується в процесі планування інвестиційної політики державними органами влади. Різні заходи державних органів влади, які можуть розглядатися як задіяння інструментів державної інвестиційної політики, по-різному впливають на динаміку ключових змінних і одночасно самі ключові змінні по-різному впливають на значення цільових параметрів політики. Таким чином, теоретичний аналіз державної інвестиційної політики полягатиме у визначенні того, по-перше, які ключові змінні мають визначальний вплив на основний цільовий параметр аналізованої політики і, по-друге, як (у якому напрямку) зміна ключових параметрів, що визначають динаміку елементарних функціональних залежностей МВФП, впливає на змінні, що надають визначальний факт.

It is determined that in the vast majority of cases the choice of these instruments is determined by the economic order that exists in a given particular society and, therefore, has an institutional nature. And, finally, the government must have at its disposal an economic model that links target indicators and economic policy instruments (in the case where economic policy is macroeconomic in nature) or that links target indicators and those key variables of the economic model, the values of which can change under the influence of economic policy instruments (in the case of microeconomic policy). As for state investment policy, it is in its form an economic policy of the microeconomic level, although the

economic model that can be used as a basis for assessing its target indicators is macroeconomic in nature - a model of the relationship between financial and industrial investments. It is noted that if the economic situation in an economically highly developed country is characterized by stagnation and structural decline in production, the task of national investment policy becomes the need to restore the production infrastructure for economic growth due to domestic demand for quality products and the displacement of foreign competitors - world leaders in the production of similar products - from the domestic market. The key variables of state investment policy in a market economy are the parameters of the investment process, which, on the one hand, quantitatively determine its result, and on the other - can be changed using state investment policy instruments. In addition, key variables are parameters of the economic model of the investment process that is used in the process of planning investment policy by state authorities. Various measures of state authorities, which can be considered as the use of state investment policy instruments, differently affect the dynamics of key variables, and at the same time the key variables themselves differently affect the values of target policy parameters. Thus, the theoretical analysis of state investment policy will consist in determining, firstly, which key variables have a determining influence on the main target parameter of the analyzed policy and, secondly, how (in what direction) a change in key parameters that determine the dynamics of elementary functional dependencies of the IMFPI affects the variables that provide the determining fact.

Ключові слова: *інструменти економічної політики, державне регулювання, державні інвестиції, відновлення виробничої інфраструктури, інвестиційний процес.*

Keywords: *economic policy instruments, state regulation, state investments, restoration of production infrastructure, investment process.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Базова теорія економічної політики була вперше комплексно проаналізована на початку 50-х років голландськими економістами Яном Тінбергеном та Рагнарсом Фрішем. Хоча кожен із новачків самостійно розробляв свій варіант

нормативної теорії економічної політики, у результаті їх підходи багато в чому виявилися схожі. У основі лежить принцип оптимальності політики. На початку, уряд, згідно з теорією Тімбергена і Фріша, спільно з іншими представниками політичної та економічної еліти має вибрати кінцеві цілі економічної політики, причому зазвичай це робиться в термінах максимізації за будь-якими цільовими критеріями. Після цього, на підставі функції переваг (у деяких випадках – функції суспільного добробуту, в інших – функції соціально-економічного компромісу) визначаються цільові показники, у досягненні яких бачиться завдання державної політики. Потім визначаються інструменти економічної політики - економічні механізми, які під контролем уряду, задіяння чи зміна параметрів яких здатне впливати на цільові показники економічної політики. У переважній більшості випадків вибір цих інструментів визначається економічним порядком, який існує в даному конкретному суспільстві і, отже, має інституційну природу. І, нарешті, у розпорядженні уряду має бути економічна модель, що пов'язує цільові показники та інструменти економічної політики (у разі, якщо економічна політика за своєю природою є макроекономічною) або яка зв'язує цільові показники і ті ключові змінні економічної моделі, значення яких можуть змінюватися під впливом інструментів економічної політики (для випадку мікроекономічної політики).

Що стосується державної інвестиційної політики, то вона за своїм виглядом є економічною політикою мікроекономічного рівня, хоча економічна модель, яка може бути покладена в основу оцінки її цільових показників, і є макроекономічною за своєю суттю – модель взаємозв'язку фінансових та промислових інвестицій.

Отже, теоретичне дослідження державної інвестиційної політики має полягати у визначенні політичних механізмів (або інструменти державної інвестиційної політики), які повинні бути задіяні, щоб, впливаючи на ключові змінні, що визначають результат інвестиційної діяльності в економіці, вони так змінювали значення цільових показників державної

інвестиційної політики, щоб, оцінюючи її цілі політичних завдань

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам визначення впливу факторів державного регулювання інвестиційної політики в межах сучасних кейнсіанської та неокласичної соціальної доктрини присвячені дослідження чимало праць науковців, серед них: Бажал Ю.Н., Бандур С.І., Беленький П.Ю., Бланк І.А., Бойко Є.І, Гаврилюк О.В., Геєць В.М., Губський Б.В., Долішній М.І., Кваснюк Б.Є., Козоріз М.А., Кузьмін О.Є, Лукінов І.І., Лук'яненко Д.Г., Ляшенко В.І., Мамутов В.К., Мармуль Л.О., Мельник М.І., Мокій А.І., Пересада А.А., Пшик Б.І., Реверчук С.К., Сиденко В.Р., Терон І.В., Філіпенко А.С., Хміль Ф.І., Чемерис О.М., Чумаченко М.Г., Шевчук В.Я., Школа І.М. та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) є виявлення ключових факторів державного регулювання інвестиційної політики в межах сучасних кейнсіанської та неокласичної соціальної доктрини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основна мета державної інвестиційної політики полягає у забезпеченні стабільного економічного розвитку суспільства. Логічне розкриття цієї мети дозволяє зробити висновок, що завдання державної інвестиційної політики можуть суттєво змінюватись в залежності від ситуації, в якій знаходиться економіка [1, с.61]. Її цільовими показниками будуть об'ємні та якісні величини промислових інвестицій, хоча залежно від виду завдань, які вирішуються в рамках державної інвестиційної політики, ступінь домінування якісних чи кількісних параметрів інвестицій буде різним. Так, якщо її метою є прискорена індустріалізація промисловості для задоволення внутрішнього імпортозаміщення на споживчі товари, то домінуватимуть показники обсягу промислових інвестицій, а їх якість розглядатиметься як критерій нижчого порядку. Така інвестиційна політика властива країнам, що розвиваються, з низьким доходом на душу населення, де спостерігається нестача промислового капіталу, а місцева робоча сила не має високої виробничої кваліфікації. Зокрема, такий сценарій розвитку спостерігався у Південній

Кореї та Тайвані у 1960-х та 1970-х роках.

Якщо ж економічна ситуація в економічно високорозвиненій країні характеризується стагнацією та структурним спадом виробництва, завданням національної інвестиційної політики стає необхідність відновлення виробничої інфраструктури для економічного зростання за рахунок внутрішнього попиту на якісну продукцію та витіснення з внутрішнього ринку іноземних конкурентів – світових лідерів у виробництві аналогічної продукції. І тут кількісні параметри промислових інвестицій відходять на другий план, а домінуюча роль відводиться якісним характеристикам інвестицій. Інвестиційна політика США 1990-х років мала саме таку природу: у ході модернізації економіка США знову вийшла на лідируючі позиції у виробництві основних промислових товарів, потіснивши з лідируючих позицій Японію, що вирвалася вперед у 1980-х роках.

Іншим буде стан справ у разі, коли основною метою інвестиційної політики проголошується необхідність прискорення економічного зростання країни з насиченим внутрішнім попитом і високими доходами на душу населення. Забезпечити високу норму економічного зростання в цьому випадку можливо лише за рахунок експортної орієнтації місцевої промисловості та завоювання провідних позицій у виробництві певної (зазвичай вельми вузької) номенклатури промислових виробів. Отже, ключовими в цьому випадку будуть обидва показники інвестиційної активності: якість та обсяги інвестицій.

У моделі взаємозв'язку фінансових та промислових інвестицій (МВФП) показником якості інвестицій виступає підступність дохідності пакету інвестиційних проектів, а кількісним показником – фактичний обсяг реалізованих інвестиційних проектів у вартісному вираженні [2]. Отже, при використанні МВФП як інструмент планування державної інвестиційної політики ці змінні повинні розглядатися як цільові показники якості цієї політики.

Ключові змінні державної інвестиційної політики у ринковій економіці

є параметрами інвестиційного процесу, які, з одного боку, кількісно визначають його результат, з другого - можуть бути змінені за допомогою інструментів державної інвестиційної політики. Крім того, ключові змінні є параметрами тієї економічної моделі інвестиційного процесу, яка використовується в процесі планування інвестиційної політики державними органами влади. Якщо як така модель використовується МВФП, то ключовими змінними державної інвестиційної політики будуть параметри моделі, що визначають динаміку її елементарних залежностей [3].

Різні заходи державних органів влади, які можуть розглядатися як задіяння інструментів державної інвестиційної політики, по-різному впливають на динаміку ключових змінних і одночасно самі ключові змінні по-різному впливають на значення цільових параметрів політики. Таким чином, теоретичний аналіз державної інвестиційної політики полягатиме у визначенні того, по-перше, які ключові змінні мають визначальний вплив на основний цільовий параметр аналізованої політики і, по-друге, як (у якому напрямку) зміна ключових параметрів, що визначають динаміку елементарних функціональних залежностей МВФП, впливає на змінні, що надають визначальний факт [4].

Інструменти державної інвестиційної політики - це процедури та механізми, що мають прямий вплив на значення змінних, що характеризують параметри інвестиційної діяльності в економічній системі. У свою чергу, відповідно до умови, ці змінні впливають на значення ключових змінних державної інвестиційної політики та, отже, на фактичний обсяг промислових інвестицій. За своєю природою інструменти державної політики бувають двох видів: операційні та режимні. Основна відмінність операційних інструментів економічної політики полягає в тому, що на відміну від режимних інструментів вони не є бінарними змінними, а кількісно варіюються в широких межах. До операційних змінних державної інвестиційної політики відноситься, наприклад, безризикова норма прибутковості - процентна ставка за державними облігаціями, - оскільки вона може набувати безліч дискретних

значень. Що ж до режимних інструментів державної економічної політики, то до цього розряду можна віднести більшість інституційних змінних. Зокрема, такі інститути, як ефективний закон про банкрутство фірм за своїм виглядом, є бінарною змінною: в окремо взятій економіці він або є, або його немає. Більш глибоке різницю між операційними і режимними політичними інструментами буде представлено надалі.

Як відомо, будь-яка мікроекономічна державна політика реалізується через деяке поєднання різноманітних заходів макроекономічної політики держави. Не є винятком і державна інвестиційна політика, оскільки вона проявляється через взаємодію бюджетної, фіскальної, грошово-кредитної, цінової, соціальної, інституційної інноваційної та промислово-структурної політик. Тому державна інвестиційна політика не є щось цілісне та неподільне. Вона будується з різних блоків, кожен з яких виконує свою власну підлеглу роль у процесі досягнення її цільових показників, безпосередньо впливаючи лише на обмежену кількість змінних, що фігурують за умови управління фактичним обсягом промислових інвестицій. У загальному випадку повноцінна державна інвестиційна політика включає три складові: політику сприяння заощадженням, політику стимулювання інвестицій через створення сприятливого інвестиційного клімату, а також національну промислову політику. У веденні політики стимулювання інвестицій через створення сприятливого інвестиційного клімату знаходяться безризикова ставка прибутковості та необхідна інвесторам премія за ризик прибутковості на ринку капіталу; механізми політики сприяння заощадженням керують обсягами інвестиційних фондів; національна промислова політика відповідальна за доходи та витрати за інвестиційними проектами, а також підступність дохідності промислових та фінансових інвестицій [5].

Політика стимулювання інвестицій через створення сприятливого інвестиційного клімату - це структурна частина державної інвестиційної політики, що виконує функцію створення умов максимально ефективної

трансформації заощаджень економічних агентів у промислові інвестиції. Інструменти політики стимулювання інвестицій здебільшого мають інституційну природу і, отже, є режимними. До них насамперед належать інструменти з усунення недосконалостей у функціонуванні ринків, у тому числі - ринку капіталів. Разом з тим, у рамках політики стимулювання інвестицій держава регулює також безризикову відсоткову ставку та необхідну інвесторам премію за ризик, тобто здійснює оперативне управління фінансовим сектором ринку капіталів за допомогою операційних інструментів регулювання.

Урядова політика щодо створення інституційного середовища, здатного забезпечити високу ефективність приватної інвестиційної діяльності, повинна полягати у створенні економічних інститутів двох видів - загальних, що організовують функціонування економіки в цілому, та спеціальних, покликаних бути правилами економічної взаємодії в інвестиційній сфері. Загальноекономічні інститути покликані забезпечувати нормальні умови виробництва, розподілу та споживання економіки, оскільки лише за умови ефективності основних економічних процесів можна говорити про збільшення обсягів промислових інвестицій. Як відомо, інститути загальноекономічного порядку є «багато винайдених людьми поведінкових правил, якими вони керуються у сфері формальних економічних відносин, зокрема допомагаючи їм у формуванні очікувань щодо того, як поводитимуться інші економічні агенти в тій чи іншій економічній ситуації» [6, с.138]. Відсутність тій чи іншій складової цих макроекономічних інститутів однаково позначається усім сферах економічної активності суспільства. Усю сукупність інститутів цього рівня прийнято класифікувати за п'ятьма основними категоріями: що належать до прав власності, регулюючим інститутам, інститутам макроекономічної стабілізації, інститутам соціального страхування та інститутам управління економічними конфліктами. Наявність «інституційного кошика», що включає всі ці п'ять видів "неринкових" інститутів, забезпечує той рівень організованості,

стабільності та легітимності економічних взаємин, який дозволяє ринковій економіці ефективно функціонувати, виконуючи цілі, що стоять перед нею.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Підсумовуючи, слід підкреслити особливості інституційного режиму, які роблять той чи інший реальний економічний порядок ефективним. По-перше, інститути у конкретному суспільстві мають конструюватися так, щоб враховувалися національні особливості ведення бізнесу. По-друге, вони мають у своїй основі спиратися на той ідеальний тип національного господарства, який є легітимним більшості членів цього суспільства і до побудови якого воно прагне. По-третє, вони повинні виконувати всі ті функції, які необхідні для "правильного" функціонування економічного порядку типу, що створюється. І, нарешті, по-четверте, має враховуватися найкращий світовий досвід економічної трансформації для того, щоб процес переходу від одного економічного порядку до іншого, який зазвичай супроводжувався трансформаційним спадом, був максимально безболісним із соціальної точки зору.

Література

1. Базарна О. В. Поняття, суть, природа публічного управління та державного управління. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: Збірник наукових праць*. 2012. № 1. Ч. 2. С. 60—62.

2. Департамент економічних та соціальних справ ООН. Індекс розвитку електронного урядування: Україна. База знань ООН з е-урядування. 2024. URL:<https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine/dataYear/2024>(дата звернення: 12.04.2025).

3.ОЕСР. Публічна адміністрація в Україні: оцінка відповідності принципам публічного управління. Звіти моніторингу SIGMA. Париж: Видавництво ОЕСР. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/078d08d4-en>.

4.ОЕСР. Підвищення стійкості через цифрову трансформацію бізнесу в Україні. Париж: Видавництво ОЕСР. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/4b13b0bb-en>.

5. Лікарчук Н. В. Кризи в системі державного управління: причини виникнення та шляхи врегулювання. *Праводержавнеуправління*. 2020. № 4. URL : http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf

6. Згуровський М. З., Пахомов Ю. М. Економічні сценарії розвитку і Україна: монографія. Київ : Академія. 2010.-328 с.

References

1. Bazarna, O. V. (2012), Ponyattya, sut, priroda publicznego upravlinnya ta derzhavnogo upravlinnya. [The concept, essence,nature of public administration and public administration], Visnik Shidnoukrayinskogo nacionalnogo universitetuimeni Volodimira Dalya: Zbirnik naukovih prac, vol. 1,no. 2, pp. 60—62.

2. United Nations Department of Economic and Social Affairs (2024), “E-Government Development Index: Ukraine. United Nations E-Government Knowledgebase”, available at: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/180-Ukraine/dataYear/2024> (Accessed 12 april 2025).

3.OECD (2024), “Public Administration in Ukraine: Assessment against the Principles of Public Administration”, SIGMA Monitoring Reports, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/078d08d4-en>.

4.OECD (2024), “Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine”, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/4b13b0bb-en>

5.Likarchuk, N.V. (2020), Krizi v sistemi derzhavnogo upravlinnya: prichini viniknennya ta shlyakhi vregulyuvannya. [Crises in the government system: causes and ways of settlement], Pravo ta derzhavne upravlinnia, vol. 4, available at: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2020/38.pdf (Accessed 10 July 2024). petrovs'k, Ukraine.

6. Zghurovs'kyj, M.Z.and Pakhomov, Yu.M. (2010), Yekonomichni stsenarii rozvitku i Ukraïna: monografiya. [Economic development scenarios and Ukraine], Akademiia,Kyiv, Ukraine

Стаття надійшла до редакції 25.05.2025 р.